

NAUCZYCIEL W SZKOLE UCZĄCEJ SIĘ

JAROSŁAW KORDZIŃSKI

W pracy nauczycieli **uczenie się** jest równie ważne jak **uczenie innych**. Nauczyciele powinni i chcą poszerzać wiedzę oraz rozwijać swój warsztat pracy – aż 94% uczestniczy w różnorodnych szkoleniach. Wiadomo, że na rezultaty osiągane przez uczniów pozytywnie wpływa takie podnoszenie kompetencji nauczycieli, które jest powiązane z praktyką szkolną. Ważne, aby rozwój zawodowy był rozciągnięty w czasie, oparty na procesie i dostosowany do potrzeb uczniów. Nie zawsze jednak oferowane formy i treści rozwoju trafiają w oczekiwania dyrektorów i nauczycieli. Wyniki badań TALIS 2013 pokazują, że prawie połowa osób nie znajduje odpowiednich dla siebie propozycji doskonalenia zawodowego¹. Jeśli więc chcemy skutecznie podnosić jakość kształcenia uczniów, konieczny jest inny niż dotychczas model doskonalenia nauczycieli.

Rozwój cywilizacji stawia przed współczesnym światem wiele nowych wyzwań. W istotny sposób wpływa na młodych ludzi, określa inną rolę nauczycieli, wymaga zmian w funkcjonowaniu szkoły, jako instytucji. Uczniowie powinni w szkole uczyć się, a nie być nauczani. Muszą umieć samodzielnie zdobywać wiedzę, gromadzić i analizować informacje, stawiać

i rozwiązywać problemy, badać otaczający świat. Nowe podejście do edukacji określa inną rolę nauczyciela: „...jego zadaniem jest dziś już nie tylko przekazywanie wiedzy, ale też różnego rodzaju umiejętności dotyczących między innymi sposobów uczenia się, pracy czy współdziałania z innymi, wykształcanie w uczniach potrzeby uczenia się przez całe życie, jak również stwarzanie im warunków umożliwiających elastyczne rozwijanie swoich zainteresowań i talentów. Od nauczycieli oczekuje się więc stałego doskonalenia umiejętności potrzebnych w społeczeństwie opartym na wiedzy”².

Istotą szkoły jest zatem nie tyle wyposażenie młodego człowieka w wiedzę, która dzięki nowoczesnym technologiom jest dostępna na każdym kroku, lecz rozwijanie umiejętności podejmowania decyzji oraz kształtowanie jego osobowości. To jest kapitał, który pozwoli młodym ludziom mierzyć się z czekającymi ich w przyszłości wyzwaniami.

Szkoła, aby się zmieniać, potrzebuje z jednej strony autonomii, która sprawi, że zmiany będą dostosowane do jej indywidualnej sytuacji, a z drugiej strony zewnętrznego wsparcia, które wzmocni te procesy i pomoże przygotować do realizacji wymagań stawianych przez państwo. Na całym świecie podejmowane są wysiłki, które mają na celu zbudowanie efektywnego systemu wspierania szkół. Od kilku lat

¹ Hernik K., Malinowska K., Piwowarski R., Przewłocka J., Smak M., Wichrowski A.: Polscy nauczyciele i dyrektorzy na tle międzynarodowym. Główne wyniki badania TALIS 2013. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

² Raport o stanie edukacji 2013, red. M. Fedorowicz, J. Chojińska-Mika, D. Walczak, Warszawa 2014.

takie działania są prowadzone również w Polsce. Koncepcja nowych rozwiązań wywodzi się z teorii organizacji uczących się. 25 lat temu, Peter Senge po raz pierwszy użył pojęcia „organizacji uczącej się”. Termin ten, oznacza organizację zdolną do uczenia się, adaptującą się do zmiennych warunków funkcjonowania. Stan ten osiąga poprzez otwartość pracowników na nowe idee i trendy oraz stałe doskonalenie się pracowników. Organizacja inicjuje i wspiera te działania i sama ciągle się przekształca³. Główną cechą takiej organizacji jest „myślenie systemowe”, czyli umiejętność postrzegania organizacji jako całości, przy równoczesnym uwzględnianiu poszczególnych elementów składowych oraz interakcji zachodzących pomiędzy tymi elementami⁴.

Istotą nowego modelu jest wpisanie doskonalenia zawodowego nauczycieli w szersze działania, których celem jest rozwój całej szkoły traktowanej jako organizacja ucząca się.

Aby szkoła lepiej radziła sobie ze stojącymi przed nią wyzwaniami, państwo sformułowało wobec niej wymagania, które wskazują kierunek rozwoju. Standardy te określają pożądany stan funkcjonowania placówek oświatowych. *„Wymagania należy traktować jako wyzwania, których realizacja służy rozwojowi społeczeństwa wiedzy, pomaga promować idee uczenia się przez całe życie, zachęca do współpracy i naukowego podejścia do rozwiązywania problemów. (...) To nie są biurokratyczne zalecenia,*

to bardzo oszczędnie zdefiniowane, zalecane kierunki działań szkoły”⁵.

Informacje o stopniu spełniania tych wymagań szkoły otrzymują poprzez badanie stanowiące nową formę nadzoru pedagogicznego, czyli właśnie ewaluację. Dzięki temu szkoły posiadają rzetelne i wiarygodne informacje, umożliwiające podejmowanie samodzielnych decyzji dotyczących własnego rozwoju. Refleksja całej społeczności szkolnej nad wnioskami z ewaluacji jest impulsem do wprowadzania zmian i służy planowaniu działań z udziałem zewnętrznego wspomagania.

U podstaw wprowadzanych reform w edukacji leży przekonanie o znaczeniu ewaluacji pracy szkoły. Dzięki temu może ona skutecznie planować własny rozwój, a także kierować wsparcie tam, gdzie jest ono faktycznie potrzebne.

Działania Ośrodka Rozwoju Edukacji

W 2010 roku Ośrodek Rozwoju Edukacji rozpoczął prace nad nowym modelem wspomagania, w którym doskonalenie nauczycieli jest jednym z elementów szerszego procesu mającego na celu rozwój szkół. Proponowane rozwiązania zakładają pracę zespołową rady pedagogicznej w oparciu o następujące kroki:

- diagnozę potrzeb szkół prowadzoną bezpośrednio na terenie placówki z udziałem dyrekcji szkoły i zatrudnionych w niej nauczycieli;
- wybór priorytetowych dla danej szkoły kierunków zmiany z określonymi rezultatami;

³ *The Fifth Discipline: The art and practice of the learning organization*, Doubleday, New York, 1990; wyd. polskie, Piąta dyscyplina, Oficyna Ekonomiczna, Kraków, 2003.

⁴ jw.

⁵ „Jak być jeszcze lepszym? Ewaluacja w edukacji” pod red. G. Mazurkiewicza, WUJ, wydanie I, Kraków 2012.

- opracowanie i przeprowadzenie procesu doskonalenia, obejmującego szkolenia, warsztaty, konsultacje oraz wsparcie nauczycieli przy wdrażaniu nowych kompetencji, bezpośrednio w pracy na lekcji;
- ocenę rezultatów tak zaplanowanego procesu.

Innym, obok wspomaganie pracy szkół, elementem nowego systemu doskonalenia nauczycieli są międzyszkolne sieci współpracy i samokształcenia. Sieć jest formą pracy, która ułatwia wymianę doświadczeń, poznawanie dobrych rozwiązań praktycznych, generowanie pomysłów, inicjowanie nowych działań, a tym samym rozwój kompetencji uczestników sieci. Stanowi doskonałe uzupełnienie innych form doskonalenia nauczycieli, takich jak szkolenia, warsztaty, spotkania zespołów przedmiotowych.

Działaniom prowadzonym przez Ośrodek Rozwoju Edukacji towarzyszy pilotaż nowych rozwiązań realizowany w powiatach⁶. Od stycznia 2013 do czerwca 2015 roku ponad 6000 szkół i przedszkoli z 160 powiatów objętych zostało kompleksowym wspomaganie.

Raport z badań pilotażu na stronie projektu: www.ore.edu.pl/wspieranie

Zmiany od 2016 r.

Wspomaganie pracy szkół i przedszkoli to zadanie, które w pilotażu nowego systemu doskonalenia zostało powierzone szkolnym organizatorom rozwoju edukacji (SORE). Od 2016 r. te zadania będą wykonywać pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych

oraz bibliotek pedagogicznych. Ich obowiązkiem będzie:

- wspomaganie rozwoju szkół poprzez: pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły, ustalenie sposobów działania, prowadzących do zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb, zaplanowanie form wspomaganie i ich realizację, wspólną ocenę efektów i opracowanie wniosków z realizacji zaplanowanych form wspomaganie;
- organizowanie i prowadzenie sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli i dyrektorów szkół i placówek oświatowych.

Jak przygotować ofertę wspomaganie szkoły

Efektywny system wspomaganie pracy szkoły zakłada odchodzenie od incydentalnych, jednorazowych, krótkich form szkoleniowych na rzecz planowego procesu „szytego na miarę” konkretnej szkoły, czy przedszkola oraz realną pomoc w przełożeniu nowych umiejętności na szkolną praktykę. Oferta przedstawiona szkole przez placówkę wspomaganie – przygotowana na podstawie diagnozy potrzeb szkoły – jest punktem wyjścia do wspólnego zaplanowania działań.

Najczęściej wybierane przez szkoły tematy ofert doskonalenia:

1. Techniki uczenia się i metody motywujące do nauki.
2. Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny.
3. Rodzice są partnerami szkoły.
4. Wspieranie wychowawców klas – bezpieczna szkoła.
5. Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
6. Postawy uczniowskie – jak je kształtować.

⁶ W ramach Działania 3.5 „Kompleksowe wspomaganie rozwoju szkół” (Priorytet III Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki).

Jak pracują wychowawcy w Gimnazjum w Zielonej Górze

„Za nami wiele godzin zajęć, w czasie których rozmawialiśmy z młodzieżą na różne tematy. Dotyczyły one szkoły, spraw klasowych, były także związane z ich rozwojem. Staramy się, aby nasi uczniowie byli współodpowiedzialni za to, co dzieje się w naszej szkole, aby proponowali zagadnienia, które ich najbardziej interesują i które są dla nich ważne. Dzięki temu nie tylko ja, ale i inni wychowawcy mogą modyfikować swoje plany wychowawcze” – opowiada Agnieszka Hajduk, nauczycielka matematyki w Gimnazjum nr 2 im. A. Asnyka z Zielonej Góry. W trakcie przeprowadzonej diagnozy potrzeb okazało się, że istnieje silna potrzeba doskonalenia kwestii związanych z wychowawczą rolą szkoły. Nauczyciele zgodnie stwierdzili, że coraz częściej w swojej pracy spotykają się z nietypowymi sytuacjami. Chcą poznać przyczyny takiego, a nie innego zachowania uczniów. Zależy im na podniesieniu jakości lekcji wychowawczych. Dlatego też planując formy doskonalenia uwzględnili takie tematy zajęć jak kod zachowania, gry uczniowskie, cyberprzemoc. „Nauczyciele potrzebują wiedzy i umiejętności, które zastosują w pracy z uczniami” – mówi Katarzyna Dudzic, szkolny organizator rozwoju edukacji (SORE) współpracujący ze szkołą.

Zapraszamy do obejrzenia filmu prezentującego działania szkół www.doskonaleniewsieci.pl/film

Jak sprawić, aby uczniowie czytali

„Zainteresował mnie temat – skuteczne sposoby radzenia sobie z czytaniem...” – Urszula Mida, nauczycielka języka polskiego z Gimnazjum w Iwkowej, uważa, że dzieci mało czytają, a wiadomo, że „...czytanie jest ważne – ćwiczy pamięć, rozwija zainteresowania, uczy koncentracji”. W powiecie brzeskim nauczyciele przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum oraz szkół ponadgimnazjalnych wspólnie działają na rzecz promocji czytelnictwa. Połączyli się w sieć. „Dzięki współpracy z innymi nauczycielami wiemy, jak zorganizować w szkole noc z książką lub konkurs poetycko-fotograficzny” – opowiadają. Prowadzona przez nauczycieli akcja „Odjazdowy bibliotekarz” umożliwiła szkołom – nawet bardzo oddalonym od siebie – podejmowanie wspólnych zadań. Członkowie sieci upowszechniali czytanie, jeżdżąc na rowerach wyznaczonymi trasami. Razem ze swoimi uczniami umieszczali w różnych miejscach miasta fiszki z cytatami ze swoich ulubionych książek. Organizując akcje i projekty edukacyjne, zawsze mogą liczyć na pomoc biblioteki pedagogicznej, która wspiera nauczycieli informacjami i materiałami.

Zapraszamy do obejrzenia filmu www.doskonaleniewsieci.pl/film

Jarosław Kordziński

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Działania współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego